

สถานการณ์ของนากใหญ่จมูกขนในป่าพรุโต๊ะแดง

Situation of the Hairy nosed otter in Pru Toa Daeng Peat Swamp Forest

บุษบง กาญจนสาขา¹

Budsabong Kanchanasaka

Abstract

Pru Toa Daeng peat swamp forest is the biggest remain peat swamp forest in Thailand. It was declared as Ramsar site in 2001. Not only its unique ecosystem and the high biodiversity of flora and fauna, it was the important habitat of some endemic species of birds and mammals. The hairy nosed otter was endemic in South East Asia and also critically endangered species. It has been rediscovered in Thailand again after its status was not reported for more than 20 years. However, their population in Toa Daeng peat swamp forest was the biggest viable population in Thailand and distributed inside and outside the protected area. The population inside the protected area were in Chalaem Pra Kiet Wildlife Sanctuary but the population outside the protected areas were in the reserved forest, Nikom Sahakorn Pilenght and also the private properties. The population of the hairy nosed otter outside protected area was small and scattered in many forest patches. Those fragmented forest were surrounded by villages, plantation, rice field and orchards. The population were connected by Nam Bang canal and Bang Nara river. Population in the protected area inhabited in the melaluca forest and evergreen forest. Their distribution and habitat utilization depend on season and food. In wet season, otters were scattered but in dry season otters were dense along Suhai Padee canal, swamps and ponds in melaluca forest and also in Toa Daeng canal in the evergreen forest. In wet season, fish population were scattered to find¹ the spawning place and it was difficult for otters to catch fish. In this period, the frequency of fish trap disturbances by otters were high. Opposite to the dry season when water level was decreased and fish population accumulated in ponds and canals, otters could catch fish easily. Therefore, fishing trap disturbances by otters were very low. Those behavior were related to the study of their diet. Fecal analysis found 80% of fish, 13.3% of crab and 3.5% frog in the scat samples. Identification of fish scales found the snake head fish, three spot gourami, common climbing perch and grey feather back.

¹ นักวิทยาศาสตร์ 8ว สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

Amidst the social conflict in three province of southern border affect to our research and the hairy nosed otters' habitation. The outer rim of Toa Daeng Peat Swamp forest were encroached by plantation. Therefore, evergreen forest at the centre of peat swamp forest would be the important site for the hairy nosed otter conservation.

Key words: Hairy-nosed otter, *Lutra Sumatrana*, Pru Toa Daeng peat swamp forest

บทคัดย่อ

ป่าพรุโต๊ะแดงนอกจากจะเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีความสำคัญ ที่มีระบบนิเวศพิเศษ เป็นป่าพรุผืนใหญ่ที่สุดที่เหลืออยู่ของประเทศไทยที่มีพันธุ์พืชและสัตว์ที่หลากหลาย จนกระทั่งในปี 2544 ได้รับการจัดตั้งเป็น พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar site) ป่าพรุโต๊ะแดงยังเป็นแหล่งอาศัยที่สำคัญของสัตว์เฉพาะถิ่น (endemic species) หลายชนิด ทั้งนกและสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม นากใหญ่จมูกขน (Hairy-nosed otter) นับเป็นสัตว์เฉพาะถิ่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ถูกค้นพบอีกครั้งหนึ่งในประเทศไทยเป็นแห่งแรก หลังจากไม่มีรายงานการพบในโลกมานานกว่า 20 ปี จากการสำรวจพบว่าประชากรของนากใหญ่จมูกขนในป่าพรุโต๊ะแดง เป็นประชากรที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่เหลืออยู่ในประเทศไทย มีการแพร่กระจายทั้งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติฯ และนอกเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งบางส่วนเป็นพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ของนิคมปิเหล็งและเอกชนอื่นๆ กลุ่มประชากรที่อยู่นอกเขตป่าอนุรักษ์เป็นกลุ่มประชากรขนาดเล็ก ที่กระจายอยู่ตามห้วยอมป่าเสม็ดที่ถูกแบ่งแยกโดยหมู่บ้าน ไร่ นา และสวน ประชากรเหล่านี้ใช้คลองน้ำแบ่งและแม่น้ำบางนรา เป็นเส้นทางในการกระจายไปตามห้วยอมป่าต่างๆ กลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีการกระจายอยู่ในพื้นที่ป่าพรุสมบูรณ์และป่าเสม็ด การกระจายของประชากรจะขึ้นอยู่กับฤดูกาลและอาหารในช่วงฤดูฝน ประชากรของนากมีการกระจายอยู่ทั่วไป แต่ในฤดูแล้งประชากรมีการกระจายหนาแน่นอยู่ในลำคลองสุโหงปาตี บึง หนอง และบ่อ ที่ถูกขุดขึ้นในป่าเสม็ดหรือคลองโต๊ะแดงในป่าพรุสมบูรณ์ โดยพบว่าในช่วงฤดูฝนประชากรปลามีการกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ เพื่อหาที่วางไข่ ทำให้นากจับปลาได้ยากขึ้น ในช่วงนี้จึงพบนากเข้ามาขโมยกินปลาในลอบที่ชาวประมงวางไว้ตามลำคลองในป่าพรุสมบูรณ์และป่าเสม็ดมากขึ้น ตรงข้ามกับในฤดูแล้งที่พื้นที่บางส่วนของพรุน้ำแห้งลงประชากรปลาจะไปรวมอยู่ตามหนอง บึง และคลองที่มีน้ำ นากจึงจับปลาได้ง่ายไม่ค่อยพบนากเข้ามาจับกินปลาในลอบของชาวประมง จากการศึกษาอาหารของนากใหญ่จมูกขนจากกองมูล ได้พบว่านากกินปลา 80% งู 13.3% ปู 3.2% กบ 3.5% ปลาที่พบเป็นปลาในกลุ่มปลาช่อน ปลากระดี่ ปลาหมอ และปลาสลัด

ท่ามกลางความขัดแย้งของสถานการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบต่องานวิจัยและก่อให้เกิดผลกระทบต่อถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่หากยากใกล้จะสูญพันธุ์ชนิดนี้เป็นอย่างยิ่ง ถิ่นอาศัยที่อุดมสมบูรณ์ของมันกำลังถูกบุกรุกโดยกลุ่มบุคคลที่มีได้ยากไว้ แต่ช่วยโอกาสสถานการณ์นี้เข้ายึดครองพื้นที่

ป่าอนุรักษ์โดยใช้เครื่องจักรกลเปลี่ยนสภาพป่าพรุที่รกรากฟื้นตัวจากไฟให้กลายเป็นสวนปาล์ม โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ ความหวังในการอนุรักษ์ถิ่นอาศัยของนากใหญ่จมูกขนนึ่งอยู่ที่การอนุรักษ์ป่าพรุสมบูรณ์ที่เป็นเสมือนไข่มุกในท้องที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติฯ และความสุขสงบที่รอวันเวลาที่จะเกิดขึ้นในดินแดนแห่งนี้

คำสำคัญ: นากใหญ่จมูกขนนึ่ง สัตว์เฉพาะถิ่น ป่าพรุโต๊ะแดง